

PARTICULARITĂȚILE SARCINII PROBAȚIUNII ÎN PROCEDURA SPECIALĂ

Felicia CHIFA,

lector universitar, USM

<https://orcid.org/0000-0003-2672-9724>

SUMAR

O condiție esențială pentru emiterea unei hotărâri judecătorești legale și întemeiate este stabilirea circumstanțelor importante pentru cauză, care sunt constatate prin procesul de probațiune. Sarcina probațiunii reprezintă obligația ce incumbă unui participant la proces de a dovedi anumite circumstanțe de fapt, modalitatea de repartizare a cărora depinde de felul de procedură civilă. Reieșind din specificul procedurii speciale, putem afirma că sarcina probațiunii îi revine, în general, petiționarului și doar subsidiar – persoanei interesate, care nu va suporta consecințe negative directe în respectivul proces. Elementele esențiale ale sarcinii probațiunii în procedura specială pot fi evidențiate prin examinarea categoriilor de cauze care fac parte din aceasta.

Cuvinte-cheie: *probațiune, circumstanță, fapt, sarcina probațiunii, mijloc de proba, procedură specială.*

O condiție esențială, dacă nu principala, pentru emiterea unei hotărâri judecătorești legale și întemeiate este stabilirea circumstanțelor importante pentru cauză, care sunt constatate prin procesul de probațiune, începând de la clarificarea tuturor faptelor care fac parte din obiectul probațiunii, de la cunoașterea participantului responsabil de probarea acestor fapte și până la aprecierea și concluzia despre aceste fapte, care sunt făcute de către judecător.

Pentru a asigura realizarea justiției, este esențial ca instanța de judecată să constate circumstanțele de fapt care au avut loc înainte

PARTICULARITIES OF THE BURDEN OF PROOF IN THE SPECIAL PROCEDURE

SUMMARY

A crucial prerequisite for a lawful and well-founded court decision is the establishment of pertinent circumstances relevant to the case, and this establishment is accomplished through the probation process. The burden of proof refers to the responsibility of a participant in legal proceedings to substantiate specific factual circumstances. The allocation of this burden hinges on the nature of the civil proceedings in question. Based on the nuances of the special procedure, it can be generally stated that the primary burden of proof rests with the petitioner, while other concerned parties assume this responsibility only secondarily, particularly if they won't face direct adverse consequences in the process. The fundamental components of the burden of proof within the special procedure can be brought into focus by scrutinizing the various categories of cases encompassed by it.

Key-words: *probation, circumstance, fact, burden of proof, means of proof, special procedure.*

de intentarea procesului. Această cunoaștere a trecutului este obținută prin utilizarea probelor, respectând principiile procesului civil. Probațiunea reprezintă activitatea logico-juridică pe care o desfășoară participanții la proces și instanța de judecată exercitată, prin determinarea obiectului probațiunii, adunarea, cercetarea, aprecierea probelor și formarea unei concluzii despre existența sau inexistența faptelor pe care se întemeiază acțiunea. Există temeuri de degrevare de probațiune clasice sau situații în care partea a recunoscut ori nu a negat faptele, astfel nu va

fi nevoie de alte reguli de constatare a circumstanțelor importante pentru soluționarea justă a cauzei, în celelalte cazuri, pentru a le constata, este necesar a stabili sarcina probațiunii și a o repartiza corect.

Sarcina probațiunii reprezintă obligația ce incumbă unui participant la proces de a dovedi anumite circumstanțe de fapt, a căror neaprobare ar avea consecințe negative pentru acesta, sub forma unor sancțiuni specifice procesului civil. Modalitatea de repartizare a sarcinii probațiunii depinde de felul de procedură civilă. În procedura civilă, prin felul de procedură civilă, urmează să înțelegem modul de intentare, examinare și soluționare a cauzelor civile, determinat de categoria și specificul dreptului sau interesului legitim care urmează a fi protejat. *Procedura specială* este deosebită de celelalte, inclusiv prin regulile care se referă la probe [2, p. 22]. Reieșind din specificul acesteia – lipsa unui litigiu de drept și a două părți cu interese contrare, putem afirma că sarcina probațiunii îi revine, în general, petiționarului și doar subsidiar – persoanei interesate, subsidiar, pentru că nu vor fi consecințe negative directe ale neaprobării faptelor afirmate de ei în respectivul proces. Trebuie menționat, în plan comparativ, art. 294 CPC al Ucrainei, care stipulează că judecătorul poate să reclame probe din propria inițiativă în procedura specială [4]. Reclamarea are scopul de a examina pe deplin și obiectiv circumstanțele cauzei [3, p. 540-541].

În procedurile speciale nu există părți cu interese contrarii, așa încât este imposibil să se vorbească despre aplicarea deplină a principiului egalității procesuale a părților și a contradictorialității. Scopul participării petiționarului, dar și a persoanei interesate este clarificarea tuturor circumstanțelor și cercetarea probelor care confirmă prezența sau absența faptelor necesare de a fi stabilite [5, p. 267]. Faptele carte vor trebui probate reies din specificul procedurii speciale concrete, spre exemplu: în procedurile care vizează constatarea unor fapte, petiționarul va dovedi în toate cazurile că: a) aceasta generează, în virtutea legii, următoarele efecte juridice: apariția, modificarea sau încetarea unor drepturi personale sau reale ale petiționarului; b) petiționarul nu are o altă posibilitate de a obține sau de a restabili documentele care ar certifica faptul juridic a cărui constatare o solicită; c) constatarea faptului nu este legată de soluționarea unui litigiu de drept, ce tine de competența instanțelor judecătorești. Iar ulterior, sarcina de a dovedi

alte fapte va rezulta din tipul de fapt constatat, spre exemplu:

- în procedura de constatare a faptului rapoarturilor de rudenie a persoanelor, petiționarul va fi obligat să dovedească legătura de sânge [1, p. 125];
- în constatarea faptului întreținerii și nașterii dreptului, petiționarul va dovedi: prezența unei persoane aflate la întreținerea membrului de familie decedat trebuie să aibă loc în trecut. Timpul în care persoana a fost dependentă de susținătorul de familie nu contează. De asemenea, faptul că solicitantul are domiciliul comun sau separat cu persoana care îi asigură întreținerea nu are semnificație juridică [6, p. 10];
- în procedura de constatare a faptului înregistrării nașterii, adopției, căsătoriei, divorțului și decesului, petiționarul va fi nevoit să dovedească și imposibilitatea restabilirii înscrierii de act respectiv privind starea civilă;
- în procedura de constatare a decesului persoanei la o anumită dată și în anumite împrejurări, petiționarul va fi obligat să probeze: 1) refuzul organului stării civile de a înregistra evenimentul decesului și faptul că organele stării civile nu dispun de date privind înregistrarea decesului în privința persoanei date; 2) evenimentul decesului propriu-zis și împrejurările în care a avut loc decesul cetățeanului, faptul decesului cărui trebuie constatat; 4) probele care confirmă o anumită dată (oră) când a survenit moartea persoanei; în primul rând, probele trebuie să confirme incontestabil evenimentul însuși al morții unui cetățean, al cărui fapt trebuie stabilit. Trebuie prezentate dovezi care să confirme împrejurările în care s-a produs decesul: de exemplu, faptul decesului unei persoane într-un incendiu, când nu a fost găsit un cadavru; faptul decesului unei persoane care s-a înecat în fața martorilor, al cărui cadavru nu a fost găsit; stabilirea faptului decesului unei persoane în timpul derivei ghețarilor, când cadavru nu a fost găsit; faptul decesului unei persoane ca urmare a unui accident aerian, când este exclusă posibilitatea identificării membrilor echipajului și a pasagerilor etc. [7, p. 328];
- în procedura de constatare a faptului acceptării succesiunii și locul ei de deschidere petiționarul va dovedi intrarea de fapt în posesiunea patrimoniului succesoral sau în administrarea acestuia. Acest tip de procedură

- civilă va putea fi intentat asupra situațiilor care au avut loc înainte de adoptarea modificărilor din 01.03. 2019 a Codului civil, iar decesul înainte de această dată reprezintă, la fel, un fapt necesar de dovedit;
- în procedura de constatare a faptului recunoașterii paternității, petiționarul va dovedi: 1) decesul presupusului tată al copilului; 2) lipsa căsătoriei înregistrate între această persoană și mama copilului; 3) recunoașterea în timpul vieții a copilului dat ca fiind al său; 4) întreținerea copilului sau alte împrejurări care confirmă cert recunoașterea de către cel decedat a paternității sale în timpul vieții;
 - în procedura de constatare a faptului posesiunii, folosinței și dispoziției unui bun imobil în drept de proprietate, petiționarul va proba: imposibilitatea dobândirii documentului corespunzător sau restabilirii acestuia într-o altă ordine, faptul că petiționarul se folosește, posedă și dispune de un bun imobil în drept de proprietate;
 - în procedura de constatare a faptului apartenenței documentelor constatatoare de drepturi, se va proba faptul că organul care a eliberat documentul respectiv refuză să opereze modificările sau să elibereze în schimbul acestuia un alt document și faptul apartenenței documentelor constatatoare de drepturi;
 - în procedura de constatare a faptului producerii unui accident se va proba: a) faptul că actul privind accidentul, în genere, nu s-a întocmit și întocmirea lui în timpul dat este imposibilă; b) actul a fost întocmit, dar ulterior a fost pierdut și reconstituirea lui în ordine extrajudiciară este imposibilă; c) la întocmirea actului a fost comisă o eroare care îl lipsește de puterea probatorie, iar organul corespunzător nu poate să-l corecteze;
 - în constatarea faptului de concubinaj, în cazurile stabilite de lege, petiționarul va dovedi: că relațiile de fapt de căsătorie au apărut până la adoptarea Decretului Prezidiului Sovietului Suprem al URSS din 8 iunie 1944, potrivit art. 39 din Legea privind actele de stare civilă din 26.04.2001, și au continuat până la moartea sau dispariția fără veste a uneia dintre persoanele aflate în atare relații;
 - în procedura de constatare a faptului represiunii politice, petiționarul va proba faptul existenței represiunilor politice, indicate în art. 1 din Legea privind reabilitarea victime-

- lor represiunilor politice; adică faptul că în privința lui au fost luate hotărâri despre represiune politică, că s-a reușit evitarea represiunii nemijlocite, inclusiv datorită plecării peste hotarele republicii; că sunt membrii familiei persoanelor supuse represiunii, inclusiv copii născuți în locurile de represiune sau în drum spre aceste locuri; că sunt persoane forțate sau constrânse să-i urmeze pe părinții lor, rudele lor, tutori în deportare sau spre locul ținerii în detenție deosebită, fie că au rămas fără tutela lor, inclusiv copiii persoanelor executate în urma represiunilor politice etc.;
- în procedura de constatare a faptului detențiunii în lagărele de concentrare (ghetouri), petiționarul va dovedi detenția persoanei în calitate de deținut în lagărele de concentrare (ghetouri) fasciste într-o anumită perioadă de timp. Trebuie remarcat că timpul aflării în lagărul de concentrare intră în obiectul probațiunii. Pentru constatarea faptului respectiv, se consideră drept probe orice informații care dovedesc aflarea persoanei în calitate de deținut în lagărele fasciste de concentrare (ghetouri) într-un anumit timp, inclusiv pozițiile martorilor, dacă ele confirmă cu certitudine acest fapt. „Explicațiile în scris ale persoanelor, a căror semnătură este confirmată pe cale notarială, nu pot servi ca probe în cauză, deoarece circumstanțele expuse în ele nu sunt verificate și confirmate de biroul notarial” [1, p. 22];
 - în procedura de constatare a faptului răspândirii informației care lezează onoarea, demnitatea și reputația profesională, petiționarul va dovedi că: 1) informațiile sunt răspândite în privința petiționarului; 2) aceste informații lezează onoarea, demnitatea sau reputația profesională a petiționarului; 3) stabilirea identității persoanei care a răspândit astfel de informații este imposibilă.

În alte tipuri de cauze examinate în procedura civilă, la fel, este obligat să dovedească faptele importante pentru stabilirea justă a cauzei.

Încuviințarea adopției. Cauzele privind încuviințarea adopției se examinează de către instanța judecătorească în ordinea procedurii speciale, conform regulilor stabilite în Capitolul XXV (art. 286-292), art. 461 alin. (2) CPC. Particularitățile examinării în instanțele judecătorești a cauzelor din categoria respectivă, în afară de actele normative enumerate mai sus, mai sunt reflectate și în Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr. 5

din 24.12.2012 privind practica aplicării de către instanțele judecătorești a legislației privind regimul juridic al adopției.

Procedura de încuviințare a adopției necesită o cercetare minuțioasă a tuturor probelor pe care legiuitorul le-a impus petiționarului, pentru a verifica posibilitatea lui de a adopta un copil. Petiționarul va dovedi: temeiurile adopției, consimțământul celuilalt soț, dacă petiționarul este căsătorit, divorțul și faptul că foștii soți nu conviețuiesc, cel puțin, un an, în caz că sunt divorțați, starea de sănătate adecvată a petiționarului, faptul deținerii veniturilor necesare și a locului de trai pentru întreținerea copilului. Conform art. 286 alin. (2) CPC, instanța judecătorească, din inițiativă proprie sau din inițiativa participanților la proces, este în drept a cere prezentarea altor documente, permise de lege: cazierul judecătoresc al adoptatorului; date privind faptul că adoptatorii s-au aflat anterior în relații de căsătorie, au copii din aceste căsătorii, participă la educația lor și ajută la întreținerea lor; istoria de dezvoltare a adoptatului cu date privind contactul părinților cu copilul; registrul de evidență a copiilor care pot fi adoptați în țară sau în străinătate; date despre legislația privind drepturile copilului a țării în care urmează să plece adoptatul etc.

La cererea privind adopția unui copil, cetățean al Republicii Moldova, depusă de cetățeni ai Republicii Moldova care locuiesc în străinătate sau de cetățeni străini sau apatrizi, se anexează documentele enumerate în art. 289 CPC. Încheierea organului competent al statului petiționarului reprezintă un document obligatoriu și trebuie să conțină: 1) caracteristica socială a personalității adoptatorului (a familiei acestuia); 2) starea patrimonială a persoanei; 3) religia; 4) interesele manifestate și alte date.

În cadrul acestui tip de procedură, judecătorul va fi obligat să întreprindă unele acțiuni în vederea constatării tuturor circumstanțelor de fapt, astfel, acesta va trimite copiile de pe cererea despre adopție și documentele anexate la aceasta organului de tutelă și curatelă de la locul de trai sau de la locul de aflare a copilului, în scopul pregătirii încheierii privind temeinicia adopției și corespunderea acesteia cu interesele copilului. Judecătorul trimite copiile de pe cererea de adopție și documentele anexate Consiliului Consultativ pentru Adopții, pentru ca acesta să dea încheierea corespunzătoare, dacă se adoptă copilul, cetățean al Republicii Moldova, de către cetățeni străini sau apatrizi.

Înapoierea copilului și exercitarea dreptului de vizitare a copilului. Petiționarul va dovedi motivele pe care se sprijină pentru a cere înapoierea copilului, cu anexarea actelor confirmative și cu indicarea prevederilor relevante din legislația statului în care se află reședința reclamantului; va proba locul aflării copilului și identitatea persoanelor cu care se presupune că se află copilul, însă doar dacă o poate face, acest fapt fiind posibil de constatat și prin alte modalități. În cazul în care pârâțul sau reclamantul consideră că satisfacerea sau nesatisfacerea integrală ori parțială a cererii va avea efecte negative asupra copilului, aceasta va fi necesar de probat prin raportul de evaluare psihologică a copilului.

Declararea capacității depline de exercițiu a minorului (emanciparea). Petiționarul va dovedi: că minorul a atins vârsta de 16 ani; că activează în bază de contract de muncă sau, cu acordul părinților, adoptatorilor sau curatorilor, practică activitate de întreprinzător, adică are sursă independentă de obținere a veniturilor din munca sa sau din activitatea de întreprinzător, cuantumul salariului sau al oricărui alt venit, care să permită minorului să ducă o existență de sine stătătoare, să îndeplinească obligații de drept civil și alte obligații patrimoniale, să poarte răspundere pentru obligațiile asumate, că lipsește acordul părinților, adoptatorilor sau curatorilor privind emanciparea minorului sau că există un atare acord, însă organul de tutelă și curatelă a refuzat să declare capacitatea deplină de exercițiu minorului.

Declararea persoanei dispărută fără urmă sau decedată. Petiționarul va fi obligat să dovedească următoarele: că stabilirea statutului juridic al celui dispărut fără urmă sau decedat are legătură cu interesul său legal, iar celelalte fapte necesare de dovedit rezultă din art. 165 și, respectiv, 169 Cod civil, și anume: faptul că persoana care urmează a fi declarată dispărută fără veste lipsește de la domiciliu și a trecut, cel puțin, un an din ziua primirii ultimelor știri despre locul aflării ei. Iar în cazul declarării persoanei decedate – faptul că, timp de 3 ani, la domiciliul persoanei ce urmează a fi declarată decedată lipsesc știri despre locul unde se află sau după 6 luni, dacă a dispărut în împrejurări ce prezentau o primejdie de moarte sau care dau temei de a presupune că a decedat în urma unui anumit accident. Dacă persoana ce urmează a fi declarată decedată este militar sau o altă persoană dispărută fără veste în legătură cu acțiuni militare, ea poate fi declarată decedată numai după expirarea a doi

ani de la încetarea acțiunilor militare, respectiv, se va proba termenul de doi ani. În practică, această categorie de cauze se confundă uneori cu procedura de constatare a faptului decesului la o anumită dată, așa încât instanțele impun petiționarul să aducă probe privind circumstanțele decesului sau refuzul de la organele administrative de a elibera actul de deces, fapt ce constituie o practică greșită, deoarece, în acest tip de procedură decesul e doar presupus, iar relevante sunt doar probele care confirmă termenul de absență cerut de lege [7, p. 328].

Încuviințarea spitalizării forțate și a tratamentului forțat al persoanei. Necesitatea spitalizării și tratamentului forțat trebuie să fie confirmate printr-o încheiere a comisiei medicale corespunzătoare, care trebuie să corespundă cerințelor conținute în actele legislative care stabilesc ordinea și condițiile spitalizării și tratamentului forțat al cetățenilor. La fel se procedează și în cazul necesității prelungirii termenului de spitalizare a persoanei. În consecință, hotărârea instanței de judecată privind prelungirea termenului de spitalizare este emisă exclusiv în baza unui document: avizul medical.

Încuviințarea examenului psihiatric sau spitalizării în staționarul de psihiatrie.

Condiție obligatorie pentru spitalizarea în staționarul de psihiatrie fără liberul consimțământ al persoanei sau al reprezentantului ei legal cu scopul acordării de ajutor constituie prezența unei tulburări psihice grave (art. 28 din Legea privind sănătatea mintală din 16 decembrie 1997). „Grave” în psihiatrie se numesc tulburările psihice de nivel psihotic, adică bolile însoțite de dereglări grave ale psihicului. Atare boli condiționează: pericolul nemijlocit pentru sine sau pentru cei din jur; incapacitatea de a-și satisface independent necesitățile vitale; prejudicierea gravă a sănătății sale, dacă nu i se acordă asistență psihiatrică; incapacitatea de a-și exercita independent drepturile și obligațiile sale, de a purta răspundere juridică, de a conștientiza caracterul faptic și pericolul social al acțiunilor (inacțiunilor) sale sau de a le dirija (iresponsabilitate); incapacitatea de a înțelege sensul acțiunilor sale și de a le dirija (incapacitate civilă de drept).

În legislația privind ocrotirea sănătății (art. 42 din Legea nr. 411 din 28 martie 1995 privind ocrotirea sănătății) și acordarea asistenței psihiatrice nu este prevăzut tratamentul psihiatric fără consimțământul bolnavului, care nu prezintă tulburări psihice grave (persoane cu discernământ limitat).

La încuviințarea judiciară a examenului psihiatric se poate recurge doar atunci când se exclude modalitatea administrativă – efectuarea examenului personal de către medicul psihiatru. Hotărârea privind examinarea psihiatrică a persoanei fără consimțământul acesteia sau fără consimțământul reprezentantului ei legal se ia de către medicul psihiatru personal: 1) atunci când persoana supusă examinării, săvârșește acțiuni ce prezintă temei pentru a presupune existența la aceasta a unei tulburări psihice grave, care cauzează pericol nemijlocit pentru sine sau pentru cei din jur (art. 22 alin. (4) lit. a) din Legea privind asistența psihiatrică); 2) dacă această persoană se află la evidența dispensarului în baza temeiului prevăzut în art. 26 alin. (1) din Legea privind asistența psihiatrică.

Restabilirea în drepturile ce izvorăsc din titlurile de valoare la purtător și din titlurile de valoare la ordin pierdute (procedura de chemare).

Prin pierderea titlului de valoare înțelegem lipsa totală a acestuia sau pierderea de către titlul de valoare a indicilor de plată – șterși, pătați, parțial sunt deteriorați în timpul incendiului, al inundației în apartament, oficiu, este pătat de vopsea, cerneală, sânge, în timpul unui accident rutier sau în urma păstrării neglijente, și din alte motive. Persoana care a pierdut titlul de valoare la purtător sau titlul de valoare la ordin poate solicita restabilirea drepturilor asupra acestuia în ordinea procedurii speciale, în cazurile prevăzute de lege și dacă nu este cunoscut deținătorul acestuia. În caz contrar, trebuie să fie înaintată o acțiune de revendicare. O importanță deosebită o au cerințele privind indicarea caracteristicilor de diferențiere a documentului pierdut.

Trebuie să fie indicate circumstanțele în care a avut loc pierderea documentului. Acestea trebuie expuse amănunțit, cu anexarea documentelor instituțiilor corespunzătoare, care confirmă atât existența împrejurărilor propriu-zise, cât și probabilitatea pierderii valorilor mobiliare – documente privind incendiul, inundația, actele de control ale organelor de ocrotire a normelor de drept, efectuate la plângerea privitor la pierderea, furtul valorilor mobiliare, certificate privind pornirea urmăririi penale, alte documente, nu se exclude referirea la declarațiile martorilor.

Punctul obligatoriu al înștiințării este propunerea adresată deținătorului documentului a cărui pierdere este declarată ca să depună în instanță o cerere în care să-și revendice drepturile asupra documentului.

Înfățișarea deținătorului documentului până la expirarea termenului de chemare (trei luni) și prezentarea de către acesta a titlului de valoare atrage după sine scoaterea cererii de pe rol. În astfel de cazuri instanța judecătorească stabilește un termen, care nu depășește două luni, în decursul căruia se păstrează acțiunile de asigurare întreprinse. Îndeplinirea actelor procesuale menționate este posibilă dacă deținătorul documentului nu numai că va prezenta documentul în instanță, ci și – ceea ce este foarte important – își va declara drepturile sale asupra titlului de valoare, dacă atare drepturi îi aparțin. În asemenea cazuri se consideră că apare un litigiu de drept, iar instanța judecătorească explică petiționarului dreptul acestuia de a înainta deținătorului documentului o cerere de chemare în judecată privind reclamarea titlului de valoare din posesiunea străină ilegală, iar deținătorului documentului – dreptul acestuia de a solicita de la petiționar repararea prejudiciilor cauzate prin aplicarea de către instanța judecătorească a interdicției asupra efectuării plăților și livrărilor în baza documentului litigios.

Constatarea inexactității înscrierilor în registrele de stare civilă. Petiționarul va dovedi faptul că organul de stare civilă a respins cererea despre modificarea, rectificarea sau completarea înscrierii în actul de stare civilă, despre existența înscrisului primar sau restabilirea actului de stare civilă, în care este comisă inexactitatea.

Reconstituirea procedurii judiciare pierdute (procedura de reconstituire). Petiționarul va dovedi obligatoriu scopul adresării în instanța judecătorească în chestiunea reconstituirii procedurii pierdute. Lipsa scopului adresării servește drept temei pentru a nu se da curs cererii, pentru refuzul de a intenta proces sau pentru scoaterea cererii de pe rol (art. 339 alin. (1), (2) CPC). Totodată, examinarea nemijlocită a cauzei implică obligația petiționarului de a convinge instanța de existența procedurii judiciare pierdute, dar implică și activitatea instanței de a constata elementele concrete pierdute. Petiționarul va proba cauza pierderii (păstrarea neglijentă, incendiul sau acțiuni (inacțiuni) intenționate), în măsura în care acest lucru îi este cunoscut, la fel, va proba fapte care ar convinge instanța de conținutul procedurii judiciare pierdute. În timpul examinării pricinii instanța judecătorească cercetează acea parte a procedurii care s-a păstrat, actele eliberate din dosar participanților la proces până la pierderea procedurii, copiile acestor acte, alte certificate și hâr-

tii care se referă la cauză. În calitate de martori se audiază participanții la procesul pierdut și persoanele prezente în timpul efectuării acțiunilor procesuale privitoare la acestea. Dacă materialele adunate și verificate de către instanța de judecată sunt suficiente, instanța judecătorească hotărăște asupra reconstituirii ei în totalitate sau parțial. În cazul insuficienței materialelor adunate pentru reconstituirea exactă a procedurii judiciare sau de executare pierdute pe pricină civilă, instanța judecătorească emite o încheiere privind încetarea procesului de reconstituire a procedurii [1, p. 168].

Autorizarea testării integrității profesionale și aprecierea rezultatului testului de integritate profesională. Petiționarul prezintă decizia motivată de inițiere a testării integrității profesionale în cadrul evaluării integrității instituționale, care se ia de către instituția ce evaluează integritatea instituțională și se autorizează de către instanța de judecată.

Procedura privind măsurile de ocrotire. În procedura privind măsurile de ocrotire se examinează ca procedură esențială cauzele de instituire, reînnoire sau revocare a unei măsuri de ocrotire judiciară (ocrotire provizorie, tutelă sau curatelă). Petiționarul va fi obligat să probeze temeiul de instituire a măsurilor de ocrotire, care sunt prevăzute în art. 65 din Codul civil al RM, și anume: faptul că persoana nu are capacitate deplină de exercițiu, faptul că persoana suferă de o boală mintală ori a de o deficiență fizică, mintală sau psihologică și faptul că nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința. Prevederile actuale legale stipulează instituirea diferitor măsuri de ocrotire, în acest sens, petiționarul va dovedi și necesitatea de instituire a respectivei măsuri. Astfel, ocrotirea provizorie se va institui, dacă se va dovedi că, în urma unei boli mintale ori a unei deficiențe fizice, mintale sau psihologice, persoana nu poate, în mod deplin, conștientiza acțiunile sale ori exprima voința și are nevoie de ocrotire temporară sau de reprezentare pentru îndeplinirea doar a anumitor acte juridice. De exemplu, persoana cu anumite deficiențe mentale urmărește să-și vândă unica sa locuință (apartament). Instanța de judecată ar putea institui ocrotirea provizorie în privința acestei persoane prin interzicerea de a vinde apartamentul. Toate celelalte acte juridice persoana supusă ocrotirii provizorii le poate încheia.

Totodată, va fi necesar, de fiecare dată, să fie dovedit și faptul că persoana nu este ocrotită su-

ficient prin aplicarea dispozițiilor legale privind obligația de întreținere a soțului și a rudelor, privind regimul bunurilor comune ale soților, privind asistența la luarea deciziei sau prin mandatul de ocrotire în viitor a persoanei respective.

Procedura privind măsurile de ocrotire poate fi nu doar de instituire a măsurilor, dar și în alte cazuri prevăzute de art. 302 CPC: de modificare a condițiilor în care se exercită o măsură de ocrotire judiciară; de desemnare și revocare a ocrotitorului provizoriu, a curatorului, tutorelui, a membrilor consiliului de familie, a curatorului supleant, a tutorelui supleant, a curatorului special, a tutorelui special; de contestare a deciziilor consiliului de familie sau ale autorității tutelare în orice aspect ce ține de măsura de ocrotire contractuală sau judiciară; de contestare a faptului producerii efectelor unui mandat de ocrotire în viitor; de suspendare, revocare a mandatului de ocrotire în viitor, precum și de acordare a unor împuterniciri suplimentare mandatarului sau unui mandatar special; de soluționare a altor chestiuni privind măsurile de ocrotire contractuale sau judiciare care, conform legii, sunt de competența instanței de judecată. În fiecare tip separat se va dovedi necesitatea de a fi aplicată cerința respectivă.

Specifică acestei proceduri este prevederea art. 305 CPC că „la cererea oricărei persoane interesate sau din oficiu, instanța de judecată poate dispune, prin încheiere, ca examinarea cererii de pornire a procesului privind măsura de ocrotire să se desfășoare în contradictoriu”. Din acest articol al CPC rezultă că, în cazul examinării în contradictoriu, se va aplica regula generală de repartizare a sarcinii probațiunii, similar procedurii în acțiunile civile, unde fiecare persoană va fi obligată să-și dovedească propriile argumente. O altă particularitate este faptul că instanța de judecată, din oficiu sau la cererea participanților, în pregătirea cauzei către dezbateri judiciare, poate ordona efectuarea expertizei psihiatrice a persoanei fizice. Dacă persoana fizică se eschivează în mod vădit de la expertiză, instanța poate pronunța, în ședință de judecată, cu participarea medicului psihiatru, o încheiere privind supunerea forțată a persoanei unei expertize psihiatrice (art. 304 CPC).

În anumite cazuri, în procedura specială, legea prevede anumite regulii specifice de repartizare a sarcinii probațiunii, spre exemplu, prin instituirea unor ficțiuni. Prin urmare, din punct de vedere formal, ficțiunea juridică reprezintă în sine o metodă aplicată în domeniul dreptului,

constând în stabilirea unei teze care este lipsită de adevăr încă de la apariție. Trebuie să remarcăm că legislația procesuală nu conține nicio referire la ficțiune, totodată, nu putem nega existența și importanța lor pentru probațiune. Spre exemplu, art. 168, alin.(3) CC stabilește că „ziua morții persoanei declarate decedată se consideră ziua în care hotărârea judecătorească privind declararea decesului ei a rămas definitivă”. Analizând această prevedere, putem constata cu certitudine că teza aleasă de legiuitor nu corespunde realității, adică este evident că ziua decesului *de facto* a persoanei vizate nu este ziua în care hotărârea instanței a rămas definitivă, chiar dacă ar fi fost și o coincidență.

În concluzie, putem afirma că în procedura specială sarcina probațiunii îi revine petiționarului, și doar subsidiar – persoanei interesate, deoarece aceasta nu va suporta consecințe negative directe ale neaprobării în respectivul proces, totodată, faptele care fac parte din obiectul probațiunii sunt stabilite de legiuitor în fiecare categorie de cauze care face parte din procedurile speciale și completate de faptele expuse în cererea petiționarului.

Referințe bibliografice

1. Beleu E. ș.a. *Drept procesual civil. Partea specială*. Chișinău: Lexon-Prim, 2016. 492 p.
2. Crețu V. Schiță istorică a procedurii civile speciale. În: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova*, 2002, nr.6, p.22-31.
3. Бичкова С.С. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / . та ін.; за заг. ред. С.С. Бичкової. [2-ге вид., допов. і переробл.]. Київ: Атіка, 2010. 896 с.
4. Гражданский процессуальный кодекс Украины от 18.03.2004. http://kodeksy.com.ua/ka/grajdanskij_protseual_nij_kodeks_ukraini/statja-363.htm (vizitat 25.04.2023).
5. Крецу В. Рассмотрение судами дел об установлении фактов, имеющих юридическое значение. В: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova. Științe juridice*, 2005, №8, с. 267-272.
6. Крецу В. Судебное установление факта нахождения лица на иждивении. В: *Закон и жизнь*, 2005, № 7, с. 10-16.
7. Крецу В. Установление факта смерти лица в определенное время при определенных обстоятельствах. В: *Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova, Științe juridice*, 2005, №8, с. 328.